

prikazi–recenzije

Reviews – Critiques

Ranko Matasović, Ivan Andrijanić, Mario Grčević i Bojan Marotti (ur.), *Medhótá srávaḥ II: Misao i slovo: Zbornik u čast Mislava Ježića povodom sedamdesetoga rođendana*. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 2023.

Zbornik *Medhótá srávaḥ II: Misao i slovo* drugi je svezak radova posvećen akademiku Mislavu Ježiću, koji je 2022. proslavio 70 godina života. U njemu je 26 autora objavilo 24 rada koji odražuju znanstvene, kulturne i osobne doprinose akademika Ježića. Gotovo su svi oni napisani na hrvatskome jeziku. Uvod zbornika sadržava životopis, prikaz nastavnickoga, organizacijskoga i znanstvenoga rada, popis nagrada i priznanja te spomen akademika Branka Despota na prve seminare s Mislavom Ježićem. Na kraju zbornika objavljena je potpuna biografija slavljenika.

U prvoj cjelini *Slavenska filologija i jezikoslovlje* šest je radova koji obuhvaćaju prinose iz područja jezične sinkronije i dijakronije. Josip Galić i Milan Mihaljević u radu *Sintaksa odnosnih rečenica u hrvatskome crkvenoslavenskom jeziku* (str. 15–46) uspoređuju odnosne rečenice u hrvatskome crkvenoslavenskom jeziku s latinskim i grčkim izvornikom. Autori pokazuju da su klasični jezici ostavili velik utjecaj na sintaksu odnosnih rečenica u hrvatskome crkvenoslavenskom jeziku te da se ona malo razlikuje od klasičnoga crkvenoslavenskoga. U članku *Trubeckoj i Jakobson o Šimi Starčeviću: Jedan prigovor i jedna*

pohvala (str. 47–72) Bojan Marotti ističe zasluge Šime Starčevića u izradbi zapisa novoštokavskoga četveronaglasnoga sustava. Marotti tvrdi da je Starčevićovo bilježenje naglasaka preteča Lászlóvu dvonadslovnomu zapisu, koji najpreciznije predočuje hrvatski naglasni sustav. Članak *Rukopisne dopune Blaža Jurišića Guberina–Krstičevoj knjizi ‘Razlike između hrvatskoga i srpskoga književnog jezika’* (str. 73–130) Nataše Bašić sadržava pregled društveno–političkih rasprava o statusu i razlikama hrvatskoga i srpskoga jezika u Meduraću te zasluga Blaža Jurišića za tiskanje i promicanje knjige iz naslova članka. U radu *Bajka o Magarcu Nejevjeru: Pokušaj pripovijedanja na praslavenskome: S tumačenjem*, napisanom na njemačkome jeziku Georg Holzer (str. 131–150) predstavlja bajku na praslavenskome, slavljeniku u čast, te tumači rekonstrukcijske postupke. Osobit je znanstveni prinos članka rekonstrukcija praslavenskih pripovjednih obrazaca u bajki. Ranko Matasović u radu *Etimologija pridjeva ‘okomit’ i srodnih riječi* (str. 151–156) predlaže novu etimologiju psl. korijena *komъ, formalno i značenjski zadovoljavajuće izvodeći psl. *komъ iz ie. korijena *kemp– ‘saviti’. Članak *Pridjevi u govoru Jesenja (s osobitim obzirom na kratke/ neodredene i duge/odredene oblike)* (str. 157–168) Augusta Kovačeca sadržava sinkronijski jezični opis deklinacije, akcentuacije i sintaktičke porabe pridjeva u konzervativnome kajkavskom govoru Jesenja.

Druga cjelina *Orientalistika* obuhvaća šest radova iz područja orijentalne filologije, filozofije i religije. Članak *Īšā–upanišad u perzijskome prijevodu Dāre Šukūha* (str. 171–198) Azre Abadžić Navaey i Ivana Andrijanića sadržava prijevod *Īšā–upanišadi* s perzijskoga na hrvatski jezik te poredbenu filološku analizu teksta. Šukūhin prijevod *Īšā–upanišadi* uspoređen je s vedskim izvor-

nikom te Šaňkarinim komentarom iz 8. stoljeća. Analiza pokazuje da je perzijski prijevod sadržajno i formalno vrlo slobodan te da dodatci tekstu približavaju monistički upanišadski nauk sufijskomu. Prinos Višnje Grabovac i Sare Lončarić *'Tama': prijevod s hindskog jezika odabranih poglavlja romana 'Tamas' autora Bhišama Sahnia* (str. 199–220) čini povijesni pregled okolnosti odvijanja radnje romana, kratku biografiju autora te prijevod. Ekrem Čaušević u članku *Moguli: etnički, jezični i kulturni identitet* (str. 221–238) obrađuje problem etničkoga podrijetla i identiteta. Autor ističe da je Mogulima povezivanje s Džingis–kanom poslužilo za osnaživanje vladarskoga legitimiteta, ali da mogulski etnički identitet pripada turkijskomu kulturno–jezičnomu krugu. U radu *O ishodištima islama: zagovor uravnotežena pristupa* (str. 239–252) Nenad Moačanin pokazuje da je u svojem izvorištu islam široko inkluzivna religija bez traga kasnije nastaloga radikalizma, koji nastupa kao reakcija na iscrpljeni potencijal sekularističkoga zaokreta. U članku *Nebo ga je usmjerilo na taj Put: Kozmološka dimenzija Konfucijeve filozofije* (str. 253–269) Ivana Buljan otkriva da je praktična Konfucijeva filozofija protkana kozmološkim “poretком stvari”. Autorica naglašava da je po Konfuciju vrhunac praktičnoga cilja samokultivacije sedamdeseta godina čovjekova života, kada “srce i um slobodno slijede svoje želje, bez prekoračivanja granica”. U toj se dobi, u koju je stupio slavljениk, postaje mudracem i postiže se epistemološko–etičko postignuće “nedjelatne djelatnosti”.

Treća cjelina *Jezik i filozofija* okuplja pet radova u kojima se jeziku, kulturi i mitu pristupa s filozofskoga gledišta. U radu *Luč uma* (str. 273–280) Daniel Bučan izlaže filozofske pristupe podrijetlu jezika, od Platóna preko Al–Fārābija do Herdera, a zatim ističe da

je jezik “samo–očitovanje” uma čije je počelo u samome umu. Igor Mikecin u radu *Ustroj jezika i moć izvornoga kazivanja* (str. 281–306) utvrđuje da se jezici međusobno razlikuju po tom koliko su prikladni za “filozofijski zbor” (grč. λόγος). Autor smatra da flektivni jezici pružaju najšire mogućnosti “filozofiji odgovarajućega kazivanja”. Stoga, po Mikecinu, nije začudno što je jedan od prvih jezika filozofije bio upravo grčki, jer su vrlo rano natruhe zbora bile začete u homerskim i hesiodskim epovima. Članak Ljudevita Frana Ježića *Zašto su se klasični njemački filozofi zanimali za kinesku, perzijsku i indijsku filozofiju, a zašto za 'Bhagavadgītu'?* (str. 307–338) opisuje recepciju istočne filozofske misli u zapadnoj Europi. Središnje mjesto članka čini pregled i ocjena rasprava o *Bhagavadgīti* među predstavnicima njemačkoga klasičkoga idealizma. Autor pokazuje da je Wilhelm von Humboldt najbolje razumio sadržaj *Bhagavadgīte* kao slojevitoga djela nastaloga uslijed prožimanja različitih filozofskih i religijskih učenja. Srećko Kovač u članku *Korijeni pojmova oblika i stvari: začeci filozofije u praslavenskom mitu i hrvatskoj predaji* (str. 339–356) pokazuje da se u slavenskoj mitskoj predaji kriju filozofski pojmovi i simbolički arhetipovi, jednako kao i u grčkoj i indijskoj tradiciji. Kovač pokazuje da je pojam oblika utjelovljen u liku Peruna, a njoj suprotstavljena prvotna tvar u liku Veleša, čime produbljuje spoznaje o začetcima hrvatske filozofske misli. Ivan Koprek u članku *Religije i teorija o "osi vremena" ('Achszeit'): od K. Jaspersa do J. Assmanna* (str. 357–370) objašnjava razvojni put teorije “kozmostolitskoga humanizma”. Jaspers tvrdi da se je dogodilo “osno doba”, kada su mislioci u različitim područjima svijeta iskazali čežnju za univerzalnošću. Tu je teoriju nadogrudio egiptolog Assmann, koji je u “osi vremena” uočio svekulturni i sve-

religijski poziv za izgradnju univerzalnih kulturnih vrijednosti.

Tri rada pripadaju četvrtoj cjelini pod naslovom *Književnost i umjetnost*. Cvijeta Pavlović u članku *Književni kontinenti i Mediteran: od Dareijeva natpisa do Gundulićeva 'Osmana'* (str. 337–384) raščlanjuje eseje i povijesno-informativne tekstove Mislava Ježića u kojima je on od 1990. do 2020. godine predstavio hrvatsku kulturu. Ona ističe da je u tim radovima hrvatski prostor ocrtan kao mjesto susreta mediteranskoga i srednjoeuropskoga kulturnoga utjecaja. U radu *Sudenje Isusu Kristu videno povijesno–arheološkim očima* Nenad Cambi (str. 385–396) problematizira povijesnu i pravnu ulogu Poncija Pilata u sudskom postupku protiv Isusa Krista. Cambi ističe da je za Pilata smrt Isusa Krista bila praktično rješenje protiv suzbijanja pobune u rimskoj provinciji. Vladimir Peter Goss ukazuje na paralele u povijesnom razvoju umjetničke pismenosti i slikarstvu u radu *Pisati o slikama: Mislav Ježić i umjetnost vječnoga ladanja* (str. 397–406). Goss uočava da oblici rane indoeuropske pismenosti imaju podudarnosti u likovnoj umjetnosti.

Autori radova u petoj cjelini *Sjećanja i posvete* sažimaju plodnu kulturno-političku djelatnost slavjenika. Pavo Barišić u prikazu *Zatočnik paneuropske vizije* (str. 409–432) detaljno ocrtava kulturno i političko djelovanje akademika Mislava Ježića u Hrvatskoj i Međunarodnoj paneuropskoj uniji te njegove zasluge u pokretanju i njegovanju brojnih paneuropskih aktivnosti. Emilio Marin objavio je sjećanja *Otto von Habsburg i Mislav Ježić, sugovornici među francuskim akademikima, dva usporedna sjećanja* (str. 433–446) na zasluge Otta von Habsburga i Mislava Ježića u uspostavljanju suradnje između francuskih i hrvatske nacionalne akademije znanosti i umjetnosti. Dugogodišnja profesorica na Katedri za indologi-

ju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu Zdravka Matišić podijelila je svoje uspomene u prinosu *Mislav Ježić: Sjećanja* (str. 447–448).

Širina pokrivenih tema, velik znanstveni doprinos radova i odnos prinosnika prema slavjeniku pokazuju koliko dubok utisak ostavlja i kakva raznolika sjemena spoznaje zameče dugogodišnji sveučilišni profesor, kulturni djelatnik, međunarodno priznati znanstvenik Mislav Ježić.

Lidija Milković

Anton Puntigam SJ, *Kako me je Bog vodio: Doživljaji i sjećanja*. Zagreb i Travnik: Fakultet filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatski povijesni institut u Beču i Nadbiskupsko sjemenište “Petar Barbarić”, 2023.

Godine 2023. objavljena je autobiografija austrijskoga isusovca Antona Puntigama *Kako me je Bog vodio: Doživljaji i sjećanja*, u zajedničkoj nakladi Fakulteta filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatskoga povijesnoga instituta u Beču i Nadbiskupskoga sjemeništa “Petar Barbarić” u Travniku.

Navedeni iskaz u znatnoj mjeri neprecizno određuje autorov identitet, ali i naslov djela, koje je formalno autobiografija. Uobičajene predodžbe Austrijanca u Bosni i Hercegovini u vrijeme K.u.K. (carske i kraljevske) monarhije ovdje jednostavno nema, kao ni uobičajenoga autobiografskoga narativa, kojim autor opisuje vlastitu životnu odiseju na olujnom moru života koju okončava pobjedonosno, ostavljajući nam svjedočanstvo jake volje, vjere u sebe i želje za uspjehom.

Ova je autobiografija na dva načina i dva puta oteta zaboravu, odnosno nastala je utjecajem izvana, nipošto iz navedene autorove ambicije. Ponajpri-